

ליקוטי מוהר"ן בפרשה – 246

פרשת ויחי ה'תשפ"ז / מאת הרה"ג אליהו עטייה שליט"א

הילולת מוהר"ן

לקבלת השיעור במיל: 6537488@gmail.com

פתיחה והודאה על הולדת הנכדה / קיום פריה ורביה, כשיש לו שני בנים ונכדה / גדולת רבי נתן והתבטלותו לצדיק / יאריצייט שהוא הילולא – חתונה ושמחה / מהות ההילולא – שמחת הנשמה בהידיבקה ביוצרה / יוחנן כהן גדול והמחלוקת על הקטורת / השמחה בבוא הצדיק לעולם האמת / שפתי ר' נתן לא פוסקות מלדובב בקבר / מבנה ה"פרצוף" של ספרי מוהר"ן / ספירת הכתר: התבטלות / ר' נתן התקרב יחסית מאוחר / 'אני' ו'אין' / השטריימל / ר' נתן קיבל את השטריימל של הרבי / ה"פסק הלכה" להרוג את ר' נתן כפשוטו / הנס עם השטריימל של רבינו / הספרים לפי הספירות / חכמה: ליקוטי הלכות / ר' נתן התיר לבנו לעלות לארץ רק אחרי גיל ששים / מעשה קבורת ר' יצחק בן ר' נתן / פנימיות, התעוררות וחיוזוק / בינה: סידור ספרי רבינו / ספר ליקוטי מוהר"ן / הזיכרון המיוחד של ר' נתן / תורות מהחברים / ספר המידות / סיפורי מעשיות – בלשון הקודש וידיש / לשון רבינו ז"ל שבסיפורי מעשיות / שאר ספרי רבינו / חיי מוהר"ן / שבחי הר"ן / חסד: ימי מוהר"ן / נסיעת ר' נתן לארץ ישראל / גבורה: עלים לתרופה / לא לפנק את הילדים יותר מדי / סניף הדואר בטולטשין / המכתבים של ר' יצחק / תפארת: קיצור ליקוטי מוהר"ן / מהדורות הקיצור ליקוטי מוהר"ן / נצח: ליקוטי עצות / הוד: מכניע דדים / הטעם שהספר נכתב בעילום שם / יסוד: שמות הצדיקים / 'שמות הצדיקים השלם' עם 'חכמי ספרד' / מלכות: ליקוטי תפילות / ואני תפילה – מהתורות תפילות / התפילות על גזירת הקנטוניסטים – גזירת הגיוס / ר' נפתלי אמר שגזירת הקנטוניסטים תהיה עד ביאת המשיח / אין אפשרות ליהודי לשמור על קדושתו בצבא / אם יצליחו עם הבחורים יתחילו בגיוס בנות / חיסרון – כי לא התפללו או לא התפללו מספיק / עצה להתבודדות / "הלילה הולך אחר היום" בקודשים / רבי נתן – בחינת התורה שבכתב ושבעל פה של רבנו'הלכה'

השיעור לרפואה שלימה של שרון בן נעמי נעמי 'אל נא רפא נא' ולעילוי נשמת אולגה (חולה) בת סימי ומאיר זכרונה לברכה

פתיחה והודאה על הולדת הנכדה

א. לחיים לחיים! "אוד'ה ה' בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה" (תהלים קיא, א). "בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל לְחַיִּים טוֹבוֹת שְׁגָמְלָנִי כָּל טוֹב" (ברכות נד.). יש לי היום הודאה פרטית, ואני רוצה להודות לקב"ה בעדה, ברוך השם, זכיתי היום בשתי זכויות: הזכות הראשונה, שברוך השם הקב"ה זיכה אותי היום להיות סבא, לחיים לחיים! "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" (תהלים קלו, א).

קיום פריה ורביה, כשיש לו שני בנים ונכדה

ב. זו היא הנכדה הראשונה ברוך השם, והיא גם זיכתה אותי למצוות פריה ורביה. היות שיש מחלוקת בית שמאי ובית הלל (יבמות סא:): בית שמאי אומרים שאדם מקיים פריה ורביה בשני בנים, ובית הלל אומרים בן ובת. ואפילו שמש רבינו פוסק כמו בית שמאי – והראיה שמש רבינו בעצמו היה לו רק שני בנים, את גרשום ואליעזר ופירש מן האשה (שבת פג.), אבל מה לעשות? בהלכה אפילו לא פוסקים הלכה כמו משה רבינו, יש כללים. והלכה כמו בית הלל.

רק כתבו חלק מהפוסקים שאף על פי שאדם לא זכה רק להעמיד בנים למשל, אבל כשנולד לבן שלו בת – אז הוא זוכה לקיים מצוות פריה ורביה. כך הביא בכנסת הגדולה (אבן העזר סימן א' גהות בית יוסף אות ב') בשם המהרי"ט, וז"ל: שמעתי ממורי הרב שמי שיש לו שני בנים ומאחד מהם בת – קיים פריה ורביה, ועל זה היה סומך בעצמו, ע"ש. ונראה שלמהרי"ט היו רק בנים, וסמך על זה שנולדה לו נכדה שקיים בזה מצות פריה ורביה.

אמנם לשון הרמב"ם בהלכות אישות (טו, ה): בני בנים הרי הם כבנים, במה דברים אמורים בשני בני הבנים זכר ונקבה והיו באים מזכר ונקבה. וכן פסק בשולחן ערוך (אבן העזר א, ח), ומשמע שכל שלא היו לו זכר ונקבה, לא יועיל מה שנולדו זכר ונקבה מבניו או מבנותיו, רק אם היו לו זכר ונקבה – אז אפילו אם מתו אחר כך, והניחו בניו

זכר ונקבה, קיים הסבא פריה ורביה. וכן נקטו הרבה מהפוסקים ע' בבית שמואל ועוד. מ"מ שמחתי למצוא ששיטת המהרי"ט שכן קיים, וכן מצאתי שגם סובר הלך

גדולת רבי נתן והתבטלותו לצדיק

ג. נתחיל קצת לדבר לכבוד רבי נתן הקדוש שדרכו יש לנו את כל תורת רבינו. וכמו שאמר רבינו הקדוש (חיי מוהר"ן סימן שס"ט ש"ע): 'אלמלא נתן לא היה לכם אפילו דף אחד ממני'. אם כן כל ההישארות בעולם של תורת רבינו היא ע"י רבי נתן. ורבינו אמר בעצמו: "אתם צריכים להחזיק טובה לרבי נתן" (שם). ולכן מאז פטירת רבי נתן ועד היום, במשך 181 שנים, כל אנשי שלומינו עושים הילולא לרבי נתן, ותמיד ההילולות לרבי נתן הם גדולות מאוד ברוך השם, וכמו שאנחנו רואים כאן שהתקבצו כל החברים.

יאריצייט שהוא הילולא – חתונה ושמחה

ד. אנחנו עושים חתונה ושמחה, ולמה? כי הצדיק הזה, רבי נתן, זכה מיד, עוד קודם הקבורה, מיד להיכנס להיכל 'הגוונים המשתנים' – להיכלו הקדוש של רבינו. וזה דבר פלא שאדם זוכה לכזה דבר, שעוד אפילו קודם הקבורה הוא גמר עם כל הדינים, גמר עם כל הדין של מעלה שהוא כל כך עמוק, כי היה צדיק וקדוש. וכמו שראה רבי נפתלי את רבי נתן בחלום בליל שבת (שיח שרפי קודש, ח"ב תרנ"ה), שעה-שעתיים אחרי פטירתו – ר' נתן נקבר רק במוצאי שבת – והוא רואה אותו רץ. ושואל ר' נפתלי לר' נתן: "נת'לה לאן אתה רץ?", אומר לו: "אני רץ ישר אל רבינו". זאת אומרת שהוא גמר עם הכל וכבר זכה ללכת למקומו בגן עדן אצל רבינו הקדוש. זה שייך רק בצדיק שזכה והתקדש והזדכך לגמרי לגמרי, שלא היה לו שום שייכות וקשר עם ה"חזו דהאי עלמא" ('מראות העולם הזה'), והיה רק קודש להשם מתחילתו ועד סופו.

מהות ההילולא – שמחת הנשמה בהידיבקה ביוצרה

ה. עניין של הילולא, נלמד מרבי שמעון בר יוחאי. "הילולא" פירושו 'חתונה'. ומה העניין בחתונה? הרי הצדיק נפטר, מה שייך חתונה ושמחה? אלא אנחנו שמחים בשמחה של הקדוש ברוך הוא. כמו שמבאר על פי הזוהר (זוהר ח"ג רצו:), שעניין של הילולא זה השמחה של הקדוש ברוך הוא כשהצדיק בא אליו.

נכון שבזמן פטירת הצדיק – לנו יש צער מאוד גדול שהצדיק הסתלק מאיתנו, אבל ברגע שאנחנו רואים מה שהצדיק השאיר בעולם, את תורתו וספריו הקדושים, עושים פירות ופרי פירות, שאז גם בשבילנו כאילו הצדיק לא נפטר, אלא אדרבה, הוא ממש חי, בתורה שלו והספרים שלו. ולכן נשאר לנו רק לשמוח בשמחה של הקדוש ברוך הוא, ולהסיר לגמרי את הצער שלנו שהצדיק כבר לא נמצא איתנו. והשמחה של הקדוש ברוך הוא היא גדולה מאוד כשהצדיק בא אליו, ולמה? כי הקדוש ברוך הוא אז "בטוח" בצדיק. הפסוק אומר (איוב טו, טו): "הֵן בְּקִדְשׁוֹ לֹא יֵאֱמִין", וכתוב (שם ד, יח) "הֵן בְּעֶבְדִּי לֹא יֵאֱמִין וּבְמַלְאָכָיו יִשֹּׁם תִּהְיֶה". אפילו הצדיקים הכי גדולים, אבל עד שאדם לא נפטר מהעולם, הקדוש ברוך הוא כביכול "לא מאמין בו". מי יודע מה יהיה? היצר הרע גדול.

יוחנן כהן גדול והמחלוקת על הקטורת

ו. הגמרא (ברכות כט.) אומרת על יוחנן כהן גדול, שנכנס שמונים פעם לבית קודש הקודשים ואחר כך נעשה צדוקי. ויש אומרים שהוא היה אבא של מתתיהו כהן גדול. ומה זה נקרא שנעשה צדוקי? לא חס וחלילה כמו שאנחנו חושבים ש'חזר בשאלה'. אלא, היה ויכוח גדול היה בין הצדוקים לבין תלמידי חכמים, הרבנים, האם לפרש את התורה בפשוטה, כמו שכתוב בתורה בפשוטו, או כפי התורה שבעל פה. ומזה יש להם הרבה בעיות, שהם מפרשים כל מיני דברים בצורה מוזרה, כמו שפשט הפסוק בלי התורה שבעל פה.

אחד הדברים המוזרים שהיה לצדוקים, כתוב בפסוק (ויקרא טו, ב): "כִּי בָעֵץ אֶרְאֶה עַל הַכִּפֹּרֶת", והם פירשו: קודם תעשה ענן של עשן ואז תיכנס לקודש הקודשים. ההפך ממה שצריך לעשות, כי באמת צריך להקטיר את הקטורת בקודש הקודשים ושם להשים את הקטורת על הגחלים, כדי שהקטרה תהיה בקודש הקודשים. אבל הם פירשו את הפסוק כפי איך שנראה להם מהמילים, ומפסידים את כל ההקטרה בקודש הקודשים ועוד עושים איסור.

וזה היה הסיפור של יוחנן כהן גדול בסוף אחרי שמונים שנה, הוא חטא בנקודה הזאת. והתיקון שלו היה מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. כי למה אנחנו מזכירים מתתיהו שהוא בן יוחנן? כי מתתיהו הוא תיקון של יוחנן כהן גדול. מתתיהו לא הלך אחרי אביו, ומשם – מנס חנוכה, התחיל הפרסום העצום של תורה שבעל פה, שאין רק תורה שבכתב, אלא יש גם תורה שבעל פה. ולכן הוא נחשב כתיקון ליוחנן כהן גדול.

השמחה בבוא הצדיק לעולם האמת

ז. נמצא, שהקדוש ברוך הוא אף פעם כביכול לא בטוח בצדיק, רק מתי שהוא בא אליו נקי וצדיק. ולכן יש שמחה מאוד גדולה להקדוש ברוך הוא כשהצדיק בא אליו, ושלא היתה לו חס וחלילה שום נפילה. "רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק" (מועד קטן דף כה:). ועכשיו גם אנחנו יכולים לשמוח בשמחה הזאת, כי תמיד, כמו שהסברתי, יש לנו חיסרון כי אנחנו עצובים שהצדיק עזב אותנו. אבל אחרי שנים, שרואים שהתורה של הצדיק היא חיה ומפורסמת כל כך, אנחנו שמחים עם השמחה של הקב"ה.

שפתי ר' נתן לא פוסקות מלדובב בקבר

ח. הוא גם זכה "שיהיו שפתותיו דובבות בקבר" (יבמות צו.) כל הזמן. וזו זכות פלאית, ברוך השם יש בעם ישראל בלי סוף צדיקים, רבנים וקדושי עליון, אבל בודדים זכו לזכות הזו שאין רגע אחד שלא לומדים את התורה שלהם. יש את הגמרא, יש את רש"י – רש"י זכה שכל הזמן לומדים רש"י. וככה יש צדיקים שזכו שכל הזמן לומדים בספר שלהם; הרמב"ם זכה שכל הזמן לומדים משנה ברורה. השולחן ערוך זכה, החפץ חיים זכה שכל הזמן לומדים משנה ברורה. גם מרן הרב עובדיה זכה בזכות הזאת, זו זכות עצומה. אבל כמה יש שכתבו ספרים, שכל יום ויום הוגים בספרים שלהם? רבי נחמן זכה בספרים שלו, וגם תלמידו הקדוש רבי נתן, כי כל הזמן יש סדרים בספרים הקדושים שלו. וזה זכות נפלאה שזכו הצדיקים הקדושים שטיהרו את עצמם לגמרי.

מבנה ה"פרצוף" של ספרי מוהרנ"ת

ט. הרבה פעמים ב'ארצי' אנחנו משתדלים לעשות פרצוף של סיפורים. הפעם אמרתי נעשה פרצוף של ספרים. זאת אומרת, בעזרת השם לבאר את המורשת, את מה שהירושלם האמיתית שרבי נתן הנחיל לנו. וכמו שרבי נתן אמר בעצמו: "ממני ברוך השם נשארו ספרים, מהחולק נשארו בקבוקים...". ככה היה באמת, החולק שחלק על רבי נתן נפל לשניה, אפילו שהוא היה רב גדול, אבל הוא נפל לשניה משכרת הרבה, וכשהוא נפטר הוא השאיר ארון שלם מלא בקבוקים. אבל רבי נתן השאיר לנו הרבה ספרים. וכשנתבונן, אפשר לשייך אותם לעשרת הספירות הקדושות. ויש עניין תמיד לראות פרצוף שלם. כלומר, כמו שהקב"ה ברא כל דבר ב'קומה שלימה' – כל מצווה היא 'קומה שלימה', וכל המצוות יחד הם 'קומה שלימה', והתורה היא 'קומה שלימה', שזה בחינה של פרצוף שלם. אז גם כשאנחנו רוצים לדבר בירושלם הקדושה של הספרים שהשאיר לנו צדיק האמת רבי נתן – זה גם כן פרצוף שלם.

ספירת הכתר: התבטלות

י. בכתר – לא נשים שם של ספר, אלא בכתר נשים את העניין של ההתבטלות של רבי נתן לרבינו. כי כל מה שרבי נתן זכה למה שהוא זכה, אמרו אנשי שלומינו, זה היה בגלל שהוא היה בטל ומבוטל לרבינו. אצל רבינו הקדוש כפי שידוע הסתובבו שרפי עליון, קדושים שאין כדוגמתם, בעלי מופתים, צדיקים נוראים. ובכל אופן, בלי שרבי נתן כתב עליהם, בכלל לא היינו יודעים שהיו כאלה צדיקים. וכל מה שאנחנו יודעים שיש כאלה צדיקים, זה רק בזכות רבי נתן. וכל ה"פעקאלע" (החבילה), כל המזוודה של רבינו – נשארה אצל רבי נתן, והוא נחשב הממשיך.

ר' נתן התקרב יחסית מאוחר

יא. אף על פי שרבי נתן הוא מבין אחרוני המקורבים לרבינו; הוא התקרב לרבינו רק כשרבינו בא כבר לברסלב בסוף שנת תקס"ב, כשרבינו כבר היה כבר בן 30 – רבינו נפטר בגיל 38 וחצי. אז הוא התקרב בסוף ימיו היחסית של רבינו הקדוש. וכמו שרבי אהרן מברסלב הספיד אותו: "באת אחרי כולנו ולקחת יותר מכולנו". כלומר, באת אחרון, כולנו התקרבו לפניך, אבל אתה בחוכמה העצומה שלך... ומה החוכמה שלך? שהוא התבטל לגמרי לרבינו. וכמו שרבי נתן אמר: "היה לי שני דעבעס", אחד שלימד אותי אלף-בית והשני רבינו". הוא לא החשיב שום רב חוץ מזה. לימד אותי א'-ב', רבינו לא למדתי את ה-א' ב', בסדר, א'-ב' לימד אותי הרבי ב'חידוד', אבל את כל התורה כולה למדתי מרבינו.

'אני' ואין'

יב. ולכן בגלל שהוא זכה להתבטל לגמרי לרבינו הקדוש ולעשות את עצמו "אין" – מה זה "אין"? כאילו אין "אני", קח את האותיות "אני" תהפוך אותן ל"אין", מה כל עבודת השם שלנו? לקחת את ה"אני" להפוך אותו ל"אין", אין אני, הכל "אין". ובעבודה הקדושה הזאת רבי נתן התמיד ביותר, וזכה ברוך השם לעשות את העבודה הקדושה הזאת בשלימות. ולכן הוא הצינור והמעבר לכל העניין של רבינו לדורות. וזכה למה שלא זכו הרבה צדיקים וגדולי עולם

בראש השנה לקחו אבנים, כיוון שיש מצווה להרוג את רבי נתן, אז בראש השנה יהרגו אותו עם אבנים, בראש השנה! אין דין מוקצה הכל מותר, אם להרוג מותר הכל מותר. וחיכו איך שתיגמר התפילה, הרי בברסלב מאריכים בתפילה, חיכו וחיכו, ואיך שנגמרת התפילה, ככה עמדו עם האבנים, ויסקלו אותו, יהרגו אותו, זו הייתה התוכנית.

הנס עם השטריימל של רבינו

טז. סוף סוף נגמרה התפילה, רבי נתן לא יוצא מיד, יצאו חסידים, וקיבלו מטח של אבנים בראש השנה! נבהלו, אמרו לרבי נתן: "השם ירחם, אי אפשר לצאת, זורקים עלינו אבנים! ובוודאי אותך יהרגו לגמרי". אמר להם אני לא מפחד. הוציא את השטריימל, שם אותו על הראש ויצא. כל אלה עם האבנים רק ראו אותו – ברחו כמו עכברים! ברחו כולם. התקיים ברבי נתן הפסוק (דברים כח, י): "וַיֵּרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ בִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךָ וַיֵּרָאוּ מִמֶּךָ" – אלו תפילין שבראש, השטריימל של רבינו קדוש בקדושת תפילין. וכששם רבי נתן לרגע אחד את השטריימל של רבינו, כולם ברחו ונעלמו כמו עכברים שאתה עושה להם "קישטה". ברוך השם, רבינו נתן לו את המתנה היפהפייה הזאת, את השטריימל שלו – הכתר.

הספרים לפי הספירות

יז. עכשיו מספירת החכמה והלאה אנחנו בעזרת השם נמנה את הספרים שחיבר רבי נתן. הפעם אני אעשה בעזרת השם הפוך, קודם אני אגיד את הספירות ואת הספרים במהירות, ואחר כך ננסה להסביר.

בכתר – את הביטול של רבי נתן לרבינו הקדוש.

בחכמה – נשים את הספר העיקרי שזה הליקוטי הלכות.

בבינה – נשים את כל ספרי רבי נתן נחמן שסידר רבי נתן, שהוא נקרא 'בינה' (כמו שכתב רבי אברהם ברבי נחמן ספר שלם להסביר למה רבי נתן הוא שייך לספירת הבינה). כל הספרים האלה נשים אותם בבינה, כל מה שסידר רבי נתן מספרי רבינו הקדוש.

בחסד – את 'ימי מוהרנ"ת'.

בגבורה – את 'עלים לתרופה'.

בתפארת – את 'קיצור ליקוטי מוהר"ן'.

בנצח – את 'ליקוטי עצות'.

בהוד – 'מכניע זדים', זה ספר קצת פחות מוכר, אבל הדפסנו אותו בתוך הספר שלנו 'כתבי אנשי שלומינו'.

ביסוד – את 'שמות הצדיקים'.

ובמלכות – את הליקוטי תפילות.

חכמה: ליקוטי הלכות

יח. בחכמה – ליקוטי הלכות. רבי נתן זכה לבאר את ההלכות שבשולחן ערוך לפי פנימיות התורה. כלומר, מה שאנחנו עושים בחיצוניות ובמעשה את ההלכה, רבי נתן הסביר את הפנימיות של זה. וכל הלכה והלכה רבי נתן הסביר אותה על פי הקבלה, ופתח כל הלכה שלו בתורת רבינו, כלומר הוא כתב בקיצור ותמצית את

ענקיים, שיהיו שפתותיו דובבות בקבר, עד אין רגע שלא אומרים ליקוטי תפילות או ליקוטי הלכות מהספרים של רבי נתן.

ויותר מזה, גם ליקוטי מוהר"ן – כשרבינו אומר ליקוטי מוהר"ן בעת שאנשים לומדים פה בעולם, וגם רבי נתן אומר אותו, כי מי סידר את הליקוטי מוהר"ן? רבי נתן. מי כתב הרבה תורות שרבינו אמר אותם ביידיש? רבי נתן – כתב אותה כמו שהם לפנינו. אם כן, גם כששפתותיו של רבינו דובבות בקבר, יחד איתו דובבות שפתותיו של רבי נתן. וזה דבר נפלא מאוד שזכה רבי נתן בזכות ההתבטלות הגדולה לרבינו.

השטריימל

יג. רבי נתן לא הסכים בשום פנים ואופן ללבוש שטריימל, שלא יחשבו לרגע אולי הוא ה"אדמו"ר" עכשיו של ברסלב. לא! לכן הוא לבש 'קסקט' כמו איש פשוט, את הכובע של הפשוטים, שטריימל הוא לא הסכים. אבל היה אחד עשיר, התחכם, מה עשה? קנה לרבי נתן שטריימל, ומה יעשה ר' נתן? רצה לכבד אותו, ולא יפה להגיד לאדם שקנה לך, לא רוצה את המתנה שלך. אז לבש אותו שבת אחת והתפלל להקב"ה: "הקב"ה קח לי אותו! קח לי את השטריימל הזה, אני לא רוצה אותו". אחרי שבועיים מה קרה? רבי נתן נכנס למקווה, ואיזה אחד "חסיד" מה לעשות? אבל גם החסידים לפעמים היו עניים, אז עשה "נטילת ידיים"... אתם יודעים מה זה "נטילת ידיים"? ה' ירחם, זה גניבה, בשפה אחרת, בלשון הקודש. איך אומרים גניבה? הוא פשוט "נטל ידיים"... וכשרבי נתן נכנס למקווה, נעלם השטריימל. ורבי נתן בירך את הגנב בכל הברכות על שפטרת אותי מהשטריימל הזה ברוך השם! ולמה? כי רבי נתן כל כך היה חשוב לו העניין להיות בטל ומבוטל לרבינו.

אפילו שכולם יכולים ללבוש שטריימלאך, אבל אם ר' נתן ילבש שטריימל יחשבו שהוא אדמו"ר... בפרט שהייתה לו הדרת פנים נפלאה, והיה נראה כמו אדמו"ר, אז עם השטריימל, כבר כולם היו מנשקים לו את היד. נו! זה מה שהוא לא רוצה. זה רבי נתן הקדוש.

ר' נתן קיבל את השטריימל של הרבי

יד. אבל היתה לו מתנה, רבינו נתן לו את השטריימל שלו. הוא לא העיז ללבוש אותו כמובן, אבל כל פעם שרבי נתן בראש השנה היה מתפלל, הוא היה לוקח את השטריימל של רבינו, שם אותו בתוך הקיטל וקושר על זה את הגרטל שלו, ככה ליד הלב, שיהיה לו את השטריימל של רבינו מדין 'חפץ של קדושה'. הוא לא העיז ללבוש אותו על הראש, רק שם אותו על הלב, ככה וקושר ככה את הגרטל, ככה היה נוהג רבי נתן הצדיק.

"הפסק הלכה" להרוג את ר' נתן בפשוטו

טז. שנה אחת השם ישמור, יש מה שנקרא בברסלב "ימי התלאות", מה זה ימי התלאות? בשנים בין תקצ"ה לתקצ"ח רדפו את רבי נתן השם ירחם. והחולק שהיה רב גדול, כתב "פסק הלכה". מה היה הפסק הלכה שלו? שמותר להרוג את רבי נתן! בפשוטו, פסק הלכה, שמי שיהרוג את רבי נתן לא ייקרא רוצח אלא קיים מצווה. השם ישמור, לאן ועד איפה הגיעה המחלוקת. החולקים שהיו באומן בראש השנה, כמובן לא התפללו איתנו ב'קלויז', אבל מה עשו?

לאנשי שלומינו שיתפללו עלי בזכות שזכיתי להדר את ספרי רבינו ולהדפיס אותם, ועדיין בדעתי – אם יתן ה' חיים – להדפיס עוד. זה הזכות שאני רוצה שזיכרו לי: שהדרתי את הספרים של רבינו הקדוש והדפסתי אותם. אף שעשה כל החיים שלו אין סוף תורה ומצוות, הוא מזכיר את הזכות שהוא הדפיס את הספרים של רבינו.

ספר ליקוטי מוהר"ן

כג. הספר הראשון זה כמובן 'ליקוטי מוהר"ן'. אפשר לומר שיש בו שלושה סגנונות, סגנון אחד: "לשון רבינו ז"ל", כלומר מה שרבינו בעצמו כתב, ורבי נתן העתיק מילה מילה מהכתב יד של רבינו. זה לגמרי הכתיבה של רבינו, ומיד מרגישים את זה, כי שם אפשר לדייק וצריך לדייק כל מילה, וכמו שראיתי כתבתי את ה"עוטה אור", כל פעם שהגעתי ל"לשון רבינו" צריך ממש לפרש כל מילה ומילה, כי היא כוללת אין סוף, רבינו לא הרחיק הרבה בדיבור, מאוד בקיצור. זה התורות של "לשון רבינו ז"ל".

הזיכרון המיוחד של ר' נתן

כד. יש עוד סגנון: רבינו היה אומר את התורה בידיש למשל בשבת, ורבי נתן בזיכרון המצלמה שהיה לו, היה במוצאי שבת כותב את התורה בלשון הקודש. זה פלא פלאות, לא לאבד מילה, הוא היה זוכר את הכל ואפילו שנים אחר כך, רבי נתן היה לו זיכרון עצום. כמה פעמים סיפרתי, שהזיכרון של רבי נתן לא היה זיכרון של 'אודיו', אלא זיכרון של 'זידאו'. כי רבי נתן תוך כדי אמירת התורה היה עושה את התנועות בידים, בפנים, בדיוק כמו שרבינו היה עושה. היה מרים את הקול, איפה שרבינו הרים את הקול, איפה שרבינו הרים את היד גם הוא הרים את היד. הוא זכר כאילו עכשיו הוא רואה איך שרבינו אמר את התורה הזאת אפילו שנים רבות אחר כך. גם התלמיד של ר' נתן, רבי נחמן טולטשינער גם זכה בזיכרון הזה, והיה אומר את התורות כמו שהוא שמע מרבי נתן. שתי דורות אחר רבינו הייתה האמירה כעין ודוגמא – איך שרבינו היה אומר את התורה.

תורות מהחברים

כה. סגנון שלישי: תורות שרבי נתן לקח מהחברים, מהכתיבות שכתבו קודם שרבי נתן התקרב, וזה מעט שבמעט מתורה ע"ג עד תורה ק"ח בליקוטי מוהר"ן, תורות האלה הם מלשון החברים. זה הספר ליקוטי מוהר"ן שרבי נתן סידר אותו הרוב ממה שהוא שמע מרבינו, חלק קטן יותר – מה שרבינו כתב בעצמו, וחלק עוד יותר קטן – מה שהיה מהחברים.

ספר המידות

כו. ספר המידות, רבינו הקריא את כל ספר המידות לרבי נתן. וזה לקח הרבה מאוד זמן, כמו שהארכנו בהקדמה לספר המידות לספר את כל ההיסטוריה. רבינו לא רצה שר' נתן יעתיק את כל המידות שהיו כתובים בכתב יד של רבינו, ולכן הוא היה מקריא לו, ובורר מה להקריא שייכנס לספר שיידפס לרבים, ומה לא, היו מידות שהיו בהם השגות גבוהות, או סודות, או שאר דברים שלא שייכים אלינו. ולכן רבינו לא הקריא אותם ונשארו בספרו, ובזמן פטירת רבינו, שנשרפו כל כתביו, אבד כל מה שלא העתיק ר' נתן.

התורה (של רבינו), וזה אחד הדברים הנפלאים – איך שרבי נתן כותב בקיצור ותמצית את התורה, ואחר כך הוא מפרש את השולחן ערוך על פי הלכה הזאת וממשיך בעוד דרושים ועוד דרושים בצורה נפלאה ביותר.

ר' נתן התיר לבנו לעלות לארץ רק אחרי גיל ששים

יט. יש מעשה עם הבן של רבי נתן. רבי נתן היה לו בן שתמך בו מאוד וקראו לו רבי יצחק מטולטשין, הוא נפטר ביום י"ד באדר, ונקבר ליד השולחן ערוך (בבית העלמין בצפת). הוא עלה בסוף ימיו לארץ והיה גר בצפת. הוא עלה רק אחרי גיל ששים, כי רבי נתן אמר לו שעד גיל ששים שעדיין יהיה באומן, כדי שלא יפסיד את הראש השנה של רבינו. אחרי גיל ששים התיר לו לעלות לארץ ישראל. הוא היה בארץ ישראל שנה אחת ונפטר, הפסיד ראש השנה אחד... לא יכל לנסוע מה לעשות.

מעשה קבורת ר' יצחק בן ר' נתן

כ. והוא נקבר בדרך פלאית ליד הבית יוסף. והיה באותו יום י"ד אדר היה גשם וחורף וכו', חושך, אפילו נר אי אפשר להדליק בגלל הרוחות והגשמים. וכשבאו לקבור אותו, מצאו מקום פנוי, קברו אותו. אחר כך התברר להם שזה המקום שליד הבית יוסף – מקום מובחר ביותר. וביררו מה כל כך זכה הצדיק הזה, ידעו שהוא צדיק, אבל להיקבר ליד הבית יוסף? ואז התברר שהוא הבן של הליקוטי הלכות. רבי נתן כל כך שימח את רבי יוסף קארו בעל השולחן ערוך, שהשולחן ערוך רצה שהוא ייקבר לידו. רק היות שרבי נתן נפטר בברסלב, ואי אפשר להביא אותו לארץ ישראל, זה לא כמו היום שאתה לוקח מטוס מביא מה שאתה רוצה מסוף העולם ועד סופו, אז קברו אותו בברסלב.

אבל הקבר שהיה מוכן, שמרן השולחן ערוך השאיר לרבי נתן, נשאר לבן שלו. ולמה? "תמכי דאורייתא" (מחזיקי התורה, ע"פ זוהר). אם אתה תומך בתורה, אתה נותן מכספך כדי להחזיק את התורה – את ה'ליקוטי הלכות', אתה בעצמך נעשה 'תורה', וכבר אפשר להביא אותך ליד הבית יוסף.

פנימיות, התעוררות וחזיון

כא. שוב: רבי נתן זכה לפרש את השולחן ערוך בפנימיות, וגם הוסיף לנו לכל אורך הספר 'חזיונים' – לחזק כל יהודי. אחד המטרות בספר ליקוטי הלכות הוא להגיד לכל יהודי: זה לא משנה איפה אתה נמצא, תתעורר. הקב"ה אוהב אותך אפילו אתה למטה למטה, איפה שאתה נמצא השם יתברך אוהב אותך, רק תעשה תשובה, ואל תתייאש. ומהליקוטי הלכות ליקטו את הספר "השתתפות הנפש" ו"משיבת נפש" שהם ספרי התעוררות והתחזקות נפלאה.

בינה: סידור ספרי רבינו

כב. בינה – הספרים שרבי נתן סידר מרבינו. על יום קודם פטירת רבי נתן – שהיה ביום ששי עשרה בטבת (תר"ה), כתוב ב'מכתב ההסתלקות', ביום חמישי בבוקר באה הבת של רבינו, אדל, לראות מה קורה עם רבי נתן. והיא אמרה: "חייבים להרעיש בעולם ולעשות תפילות", והוא אמר לה: "לא לא לא, אני לא רוצה, יש לי הרבה שונאים", ואני לא רוצה שיתרע מזלי. אבל אמר לה ככה: תגידי

רבי נתן הידר אותם ויפה אותם. וזה ב'בינה', כמו שאמרתי מקודם, שרבינו בעצמו הוא בחינת 'בינה'. וגם כן להבין דבר מתוך דבר, לקחת את החוכמה של רבינו ולעשות אותה מובנת לכל אחד ואחד זה שייך לספירת הבינה.

תס: ימי מוהרנ"ת

לב. עכשיו נחזור לספרים שר' נתן כתב מעצמו. בחסד שמנו את הספר 'ימי מוהרנ"ת' – שהוא סיפור החיים הקדושים של ר' נתן, ונכתב על ידי ר' נתן בעצמו. ויש בו דבר מעניין: עד שרבי נתן התקרב לרבינו הוא היה בגיל 22. רבי נתן נולד בשנת תק"מ והוא התקרב לרבינו בשנת תקס"ב באלול. אם כן רבי נתן היה כבר בן 22 וחצי, הוא נולד ב'ט"ו בשבט' מתי שהלבנה מלאה, שזה דרך אגב רמז מאוד יפה שאמרו אנשי שלומינו, שרבי נתן הוא 'לבנה' ולכן הוא נולד ב'ט"ו בשבט – יום שהלבנה מלאה. וכשהוא היה בן 22 וחצי באלול תקס"ב הוא התקרב לרבינו. לכתוב חייו מלידתו עד אז, הוא כותב שתיים שלוש אותיות בקצרה. "ואז זכיתי והתקרבתי לרבינו הקדוש". מפה – הכל באריכות.

ולמה? כיעד שלא התקרבתי לרבינו הקדוש זה לא מונה דף אחד! מתי נולדתי, מתי התחתנתי... זה לא מעניין אותו. ומה מעניין אותו? רק מהיום שהוא התחיל לחיות, מהיום שהוא זכה להתקרב לרבינו. ובאמת ימי מוהרנ"ת חלק א' זה ספר כמעט ספר על רבינו, זה החיים של רבי נתן בצילו של רבינו הקדוש.

נסיעת ר' נתן לארץ ישראל

לג. ימי מוהרנ"ת חלק ב' זה סדר הנסיעה לארץ ישראל של רבי נתן. ושם רבי נתן בוזכרו העצום כותב אפילו מחשבות שהיו לו, והכל עם תאריכים מדויקים. כי הנסיעה לארץ ישראל כל כך חשובה ולכן כל פרט שרק היה לו שייכות לנסיעה לארץ ישראל רבי נתן כתב אותו והאריך בו, כל מחשבה, כל פגישה, כל עניין, כל ההכנות שנעשו שהצליחו ושלא הצליחו, כל הנסיעות שנעשו וחזר חזרה, הכל הכל זה חלק מהדרך לארץ ישראל. וזה נקרא ימי מוהרנ"ת חלק ב'. עניין של ימי בראשית זה עניין של החסד, כי הקב"ה ברא את העולם "עולם חסד ויפנה" (תהלים פט, א), וכמו שכתוב בזהר שחסד זה "יומא דכליל לכולהו יומי" (יום שכלול מכל הימים) – הוא יום החסד, לכן את ספר 'ימי מוהרנ"ת' שמנו בחסד.

גבורה: עלים לתרופה

לד. ספר 'עלים לתרופה' זה ספר של 'חינוך'. וכשאתה רוצה לחנך, צריך קצת מידת גבורה. היום אנשים חושבים שאפשר לחנך רק בנשיקות, פירגונים ומתנות, אבל זה לא עובד ככה. כתוב (משלי כב, ו) "חנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה". והחינוך הוא מגיע מגבורות. רבינו הקפיד מאוד לא להכות חס וחלילה את הילדים, ופעם אחת כשרבי נתן סיפר לרבינו שהוא הכה את הבן שלו, כשהוא הביא איזה עני השם ירחם לבית, שלא היה אפשר לעמוד ב-8 אמות של אותו עני מחמת ריחו, והבן שלו של רבי נתן לא יכל לשבת בשולחן בגלל הריח וכו', לא נאריך בתיאור, כל אחד מדמיין לעצמו, והבן ברח. ורבי נתן, נתן לבן מכה על זה: "אורח עני, מסכן, מה אתה חושב, למה הוא ככה? הוא עני... הוא

למשל על אות 'רפואה', מובא שהיו לרבינו 200 "בויגין", בויגין זה דפים גדולים של A4, ועל כל זה רבינו דילג, הוא לא גילה את כל הסודות האלה של הרפואות שהיו בספר המידות. על כל פנים, מי שסידר את הכתיבה של ספר המידות מרבינו, זה רבי נתן.

סיפורי מעשיות – בלשון הקודש וידיש

כו. סיפורי מעשיות – כל הי"ג מעשיות רבינו אמר בידיש, ואחר כך רבי נתן כתב אותם בלשון הקודש. והיות שרבינו הקדוש אמר פעם אחת שכדאי לכתוב את המעשיות למעלה בלשון הקודש ולמטה בידיש, כי נשים לא מבינות לשון הקודש רק מבינות יידיש, וכדאי שיהיה כתוב גם בידיש, שמא איזה אישה שקשה לה להיכנס להריון או כל מיני בעיות אחרות, תקרא את המעשיות האלה ותיפקד. ובשביל השיחה הזאת תרגם רבי נתן את כל הי"ג מעשיות ללשון יידיש.

לשון רבינו ז"ל שבסיפורי מעשיות

כח. בספרים שהדפיסו חלק מהמדפיסים, כתבו למטה על לשון היידיש "לשון רבינו ז"ל". זה חצי נכון, זה נכון שזה לשון רבינו ז"ל כי רבינו אמר את המעשיות בידיש, אבל הם לא נכתבו מפיו בידיש, אלא רק מסתבר שכשרבי נתן תרגם את לשון הקודש שכתב בה בתחילה שוב לידיש, הוא תרגם את רוב המילים כמו שהוא שמע וזה מקודם כמה שנים – מרבינו. אבל זה לא כתיבת רבינו, ולא גם תמלול של מילה במילה ממה שרבינו אמר, אלא זה תרגום של לשון הקודש. שוב: רבינו אמר את המעשיות בידיש, שלב ראשון רבי נתן כתב את הכל בלשון הקודש, אחרי כמה שנים רבי נתן תרגם את לשון הקודש של עצמו – מלשון יידיש, ועם הזיכרון העצום של ר' נתן, מסתבר שרוב המילים הם כמו שאמר רבינו בשעת סיפור המעשה כמה שנים קודם. כדאי לדעת את זה, זו פנינה יקרה, ובוה מתיישבים כמה קושיות.

שאר ספרי רבינו

כט. שיחות הר"ן, רבינו אמר שצריך לכתוב כל שיחה שהוא אומר, ובאמת שכל שיחה של רבינו היא תורה (ע' סוכה כא:), ואת השיחות הר"ן ששמע רבי נתן וזכר, הוא כתב אותם. וזהו החלק הראשון של שיחות הר"ן. והחלק השני של שיחות הר"ן הוא חלק מהכתב יד הגדול של ר' נתן שנקרא 'חיי מוהר"ן', ור' נחמן מטולטשין ליקט משם את מה שהיה נראה בעיניו יותר שייך להיקרא 'שיחות' וזהו חלק ב'. והכל הוא העתק מהכתיבה של ר' נתן.

חיי מוהר"ן

ל. חיי מוהר"ן, הוא גם כן מורכב משיחות של רבינו, ומסיפור החיים של רבינו, ומעניין התגלות התורות של רבינו, וכל מיני מעשים שהיו עם רבינו, מזה יש לנו את הספר הגדול של חיי מוהר"ן.

שבחי הר"ן

לא. שבחי הר"ן, בחלק הראשון מסדר העבודה של רבינו בקצרה מילדותו ממש. ובחלק השני סיפור הנסיעה של רבינו לארץ ישראל. נמצא, שגם את ליקוטי מוהר"ן, וגם את ספר המידות, וגם את הסיפורי מעשיות, וגם את שיחות הר"ן, וגם את חיי מוהר"ן, וגם את שבחי הר"ן – כל השישה ספרים האלה [השביעי זה התיקון הכללי],

גלמוד, הוא מסכן גדול". ור' נתן סיפר את זה לרבינו, ורבינו אמר לו: "לילד מכים?"...

לא לפנק את הילדים יותר מדי

לה. מצד שני, אנחנו יודעים שרבינו בשוחות הר"ן (שיחה נ"ט) שרבינו הקפיד שלא לנשק ולחבק יותר מדי את הילדים. ואמר: מי שמנשק ומחבק יותר מדי הוא גם כן צריך בסוף לתת מכה. אבל מי שלא מנשק ומחבק הרבה, רק מראה את האהבה עם דיסטנס, הוא לא יצטרך לתת גם מכה. מספיק העיניים של האבא וכבר הכל בסדר. כמו שהיה אצל אבותינו. היום אנחנו צריכים להסביר את השיחה הזאת, זה נראה לאנשים משהו מוזר. אבל אם היינו מראים את השיחה הזאת לדור הקודם או לפני שני דורות, היו שואלים: "מה החידוש פה? ככה כולם עושים?".

סניף הדואר בטולטשין

לו. נחזור לספר עלים לתרופה, זה ספר של מכתבים שרבי נתן כתב לבן שלו רבי יצחק. רבי יצחק מטולטשין, כמו שסיפרנו מקודם עליו, הוא היה התומך לאבא שלו רבי נתן. הוא קיבל מהממשלה את ניהול סניף הדואר בטולטשין, והיה אחד הסניפים המרכזיים ברוסיה. סניף דואר זה לא כמו היום שמכתב פה מכתב שם מכתב, אחת לו... פעם הדואר זה היה בעיקר "בנק הדואר", כל הכסף זה היה הדואר, הבנק של כל המדינה – היה הדואר. וממילא רבי יצחק טולטשין, הבן של רבי נתן, שניהל את הדואר הזה והיה לו מזה פרנסה, והוא תמך כלכלית באביו הקדוש ברבי נתן.

המכתבים של ר' יצחק

לו. והרבה ג"כ לכתוב מכתבים לרבי נתן, והמכתבים האלה היו צעקות נוראות, עד שרבי נתן, כשהיה קורא אותם, היה אומר לו: "שברת לי את הלב עם הצעקות שלך?", ר' יצחק היה צועק על עצמו ושואג בכתיבה שלו, אם היה נדמה לו שיש לו איזה נדנדוד חולשה בעבודת השם כבר זה היה "אש להבה" בצעקות ממש. ורבי נתן כמעט כל מכתב מחזק אותו מחדש, מרגיע אותו. וברוך השם בזכות המכתבים האלה נשאר לנו החיזוקים. ואחד הדברים שרבי נתן כתב בעלים לתרופה, הוא סיפר הרבה מגדולתו של רבינו, הרבה סיפורים על גדולתו של רבינו הקדוש יש לנו אותם מהספר עלים לתרופה, מהחינוך הטוב שמחנך ר' נתן לבן שלו.

תפארת: קיצור ליקוטי מוהר"ן

לח. תפארת – זה העניין של הקיצור ליקוטי מוהר"ן. עניין של תפארת – תפארת הגוונים, שיש בה את כל י"ב קווי האלכסון. כלומר, את כל קשרי הספירות מגיעות לתפארת. ולכן כל העצות שיש בספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן, כל מה שיוצא לעבודת השם למעשה, העצות שיוצאים מכל תורה ותורה, הכל זה בספר קיצור ליקוטי מוהר"ן. את הספר קיצור ליקוטי מוהר"ן רבי נתן חיבר אותו על פי פקודת רבינו, רבינו אמר לר' נתן שראוי לעשות קיצור מכל תורה, לדעת מה יוצא הלכה למעשה, מה העצות שיוצאים מכל תורה ותורה, ורבי נתן חיבר את הספר הזה והביא אותו לרבינו. וכשראה אותו רבינו אמר: "א שייך צעטיל" (פתק יפה), ככה רבינו קרא לספר הזה.

מהדורות הקיצור ליקוטי מוהר"ן

לט. מהדורה זו הראשונה של הספר נקראת 'קיצור ליקוטי מוהר"ן הישן'. אחר כך רבי נתן בעצמו עשה מהדורה שניה – עוד מעט נדבר עליה – והוסיף הרבה על הקיצור ליקוטי מוהר"ן עוד הרבה עצות. אחר כך התלמיד של רבי נתן, רבי נחמן מטשערין הוסיף עוד עצות וקרא להם 'מהדורה בתרא'.

'קיצור ליקוטי מוהר"ן השלם' שיש לנו היום, זה עשה רבי ישראל קרדונר, הוא היה הרב של סבא רבי ישראל אודסר, היה צדיק גדול מאוד, תלמיד של רבי משה ברסלבר תלמיד רבי נתן. והוא חיבר את כל הספרים ביחד, גם את הקיצור ליקוטי מוהר"ן הישן, גם את מה שרבי נתן הוסיף ללקט עוד עצות (בלקוטי עצות), וגם את המהדורה בתרא. לכן היום הספר 'קיצור ליקוטי מוהר"ן השלם' שיש לנו הוא כולל הכל.

נצח: ליקוטי עצות

מ. 'נצח' – 'ליקוטי עצות', שאותו כתב רבי נתן אחרי שהוא כתב את הקיצור ליקוטי מוהר"ן הישן, הוא עשה מהדורה בתרא והוסיף ללקט עוד עצות. אבל הוא עשה עוד שינוי גדול, כי בהתחלה הוא סידר את כל העצות מכל תורה, את העצות שיוצאים ממנה – על פי סדר התורות. ועכשיו הוא סידר בסדר של ערכים, 56 ערכים: אמת, אמונה, אהבה... 56 ערכים כאלה יש לנו בספר ליקוטי עצות. בגמ' כתוב (ברכות ס"ד דף ס"א) 'כליות יועצות', וכליות זה נצח הוד, ולכן מתאים שבנצח נשים את ה'ליקוטי עצות'.

הוד: מכניע זדים

מא. 'הוד' – ספר 'מכניע זדים', כי ההוד נהפך ל'דודה', וכמו שכתוב (איכה א, יג) 'נִתְּנָנִי שְׁמִמָּה כָּל הַיּוֹם דָּוָה' – שכל זה נעשה על ידי ההשכלה והאפיקורסות שכבר בדור של רבינו התחילה להרים ראש, ולהתגבר בעולם. האפיקורסות הייתה מאוד מאוד קשה, ולכן גדולי ישראל כתבו כמה ספרים כנגד חקירות, פילוסופיה ואפיקורסות, וגם רבי נתן כתב את הספר 'מכניע זדים'.

הטעם שהספר נכתב בעילום שם

מב. והיות שרבי נתן כתב את הספר הזה בעילום שם, כי יד המשכילים הייתה קשה וחזקה מאוד, ולא היה חסר לר' נתן חולקים, מלשינים ומשטינים, לכן העלים את שמו, וכל מה שאנחנו יודעים שזה הספר הזה שלו, בגלל שהתלמיד שלו רבי נחמן מטשערין, שכתב את ספר 'אוצר היראה' ששם הוא ליקט מליקוטי הלכות – את כל העצות שיוצאים למעשה בעבודת ה' מהספר הקדוש ליקוטי הלכות, הוא גם ליקט מהספר הזה, זה ראייה שהוא ידע שזה הספר של הרבי שלו – רבי נתן. ובספר מכניע זדים הדפסנו אותו ב'כתבי אנשי שלומינו', ושם רבי נתן כותב באש וגופרית כנגד החקירות והשכלה, וכנגד הבתי חינוך החדשים של המשכילים וכו'.

יסוד: שמות הצדיקים

מג. 'יסוד', ספר 'שמות הצדיקים'. השמות הצדיקים נבנה בגלל שתי מידות שכתובים בספר המידות. מידה אחת ('צדיק' חלק א' אות י"ט) כתוב: "מִי שֶׁהִקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא חֲשׁוֹב בְּעֵינָיו יִכְתֹּב בְּסֵפֶר כָּל שְׁמוֹת הַצְּדִיקִים וְהַתְּנָאִים וְהַיֵּרָאִים לְזִכְרוֹן". ועוד כתוב שם ('צדיק' חלק ב' אות

לעשות את הדבר הזה. רבינו הוציא את הספר "יד הקטנה" – ספר שהתחבר בזמן של רבינו קצת קודם, ושם המחבר עשה בעצמו מתוך החידושי תורה שלו תפילות. ורבינו הראה לרבי נתן את הסגנון שלו ואמר לו: תראה את הסגנון הזה איך לעשות מהתורות תפילות. ורבי נתן הצליח בזה ביותר, וזכה לעשות את הליקוטי תפילות.

התפילות על גזירת הקנטוניסטים – גזירת הגיוס

מזו. היום שיש לנו ליקוטי תפילות, אזי אין לך דבר בעולם שאתה לא יכול להתפלל עליו. אספר לכם דבר שהיה לי כשהדפסתי את הליקוטי תפילות, ושם הרבה תפילות על גזירת הקנטוניסטים. ולא ידעתי איך זה שייך לנו התפילות האלה: תציל אותנו מהגזירות האלה שלוקחים, שבאים אנשי חיל וחוטפים ילדים מהמיטות שלהם וכו', וזה כאילו תפילה לא אקטואלית להיות. והשם ירחם, היום זה התפילות הכי אקטואליות! פלא פלאות, כי ממש חוטפים ילדים ובחורים מהמיטה, באמצע הלילה. עכשיו היה בחור בכסא רחמים, מסכן, היה לו חוס גבוה, באו החורים מבאר שבע, ולקחו אותו מהשיבה לבית, בחור בן 19–18 קודם מחוס, באו מהצבא כמו קלגסים, חטפו אותו מהמיטה, והחורים מתחננים תעזבו אותו בחור חולה מאוד, ולקחו אותו לכלא. תראו איך שכל תפילה ותפילה בליקוטי תפילות ממש שייכת.

ר' נפתלי אמר שגזירת הקנטוניסטים תהיה עד ביאת המשיח

מח. עוד דבר פלא, פעם שאלו את רבי נפתלי תלמידו של רבינו חבירו של ר' נתן, 'מתי הגזירה של הקנטוניסטים תתבטל', והוא אמר: הגזירה של הקנטוניסטים תתבטל רק בביאת המשיח. מי יכול להבין את הדברים האלה? הרי הגזירה הזו כבר התבטלה לפני מאה שנה, אבל פתאום שאנחנו רואים שהנה התחדשה הגזירה ההזו שוב מחדש ע"י הערב רב, מובן היטב הנבואה שהוא אמר.

אין אפשרות ליהודי לשמור על קדושתו בצבא

מט. דיברתי עם אחד הבחורים שיושב פה, שהתגייס מיד אחרי 7 באוקטובר למילואים, ודיברתי איתו באוטובוס כשחזרנו מרבי נתן, והוא אמר לי: 'אני הייתי שם'. והוא אמר לי: 'אין שום אפשרות בעולם לאדם חרדי שרוצה לשמור על עצמו לשרת בצבא'. הצבא כמו שהוא במציאות של היום, הוא פשוט חוטא ומחטיא באיסורי עריות. עדיין העניין של 'ערוות דבר', ערווה, זה מאוד מאוד קשה שם. וכמו שאנחנו רואים שהבחורים נופלים ולכן, כמו שכל גדולי ישראל אמרו, זה לא משנה אם אתה לומד או לא לומד, זה עניין של ייחורג ואל יעבור'.

אם יצליחו עם הבחורים יתחילו בגיוס בנות

נ. שוב, בוודאי שיש חשיבות להילחם על ארץ ישראל, אבל במציאות העכשווית, איך שהצבא של המדינה, זה בלתי אפשרי. ולכן צריך לדעת שאנחנו עדיין מתפללים את התפילות של הקנטוניסטים, זה ממש אותו עניין שחוטפים בחורים לצבא. ולדעת שאם חס וחלילה הם יצליחו עם הבחורים לגייס 'בחורי ישיבות' הם ימשיכו עם הבנות – גיוס בנות, ויהרסו לגמרי משפחות בעם ישראל. כל השארית של עם ישראל זה רק על ידי לומדי התורה

כי: "על ידי הזכרת שמות הצדיקים זוכים להביא שני במעשה בראשית" – כלומר לשנות את הטבע. ולכן הספר שמות הצדיקים הוא ספר של סגולה. אדם שצריך ישועה, למשל אדם חולה, ורוצה לשנות את הטבע – שיהיה בריא, או כל שינוי הטבע שאדם רוצה לשנות, קשה לו בזיווג, קשה לו בפרנסה, יש בשביל זה את הספר 'שמות הצדיקים'. וספר על ידי שאתה מזכיר את השמות של הצדיקים אתה זוכה להביא ישועות.

'שמות הצדיקים השלם' עם 'חכמי ספרד'

מד. הרבה מאוד נוהגים לקרוא את הספר שמות הצדיקים מתחילה ועד סוף. היום הבאנו את הספר שמות הצדיקים עם גם שמות 'חכמי ספרד' בכתב אשורית. עד עכשיו היה 'שמות הצדיקים', אבל לא היה לנו את החכמים של הספרדים האחרונים, רבי נתן לא הכיר את שמות הצדיקים של הספרדים, ולכן עשה צדיק אחד בנתיבות, והעתיק את כל השמות הצדיקים מהחיד"א וממלכי רבנן, וגם הוסיף עוד ספר שלם של שמות הצדיקים של הרב יוסף לווינשטיין (המכונה הרב מסרוצק; נפטר כ"ז בניסן ה'תרפ"ד). מחבר הספר "דור ודור ודורשיו". ובספר הזה שהבאנו 'שמות הצדיקים השלם' ולא רק זה אלא עשה את השמות הצדיקים עד ממש הדור שלנו. הסתכלתי בספר אפילו מצאתי את הסבא רבא שלי... ראיתי שעשה עבודה טובה... זה מאוד מאוד חשוב, בפרט לנו הספרדים, לדעת כמה וכמה רבנים גדולי עולם ספרדים היו,

עכ"פ עיקר העיקרים זה כמובן הספר 'שמות הצדיקים' שסידר רבי נתן, כי רבי נתן סידר על פי פקודת רבינו הקדוש את הספר הקדוש הזה, וגם בספר החדש השאירו את כתיבתו של ר' נתן בלי שום שינוי, רק עשו את זה בכתב אשורית יפה. וזה אנחנו שמים ביסוד, כי "צדיק יסוד עולם" (משלי י, כה), ולכן עניין של הזכרת שמות הצדיקים זה שייך לספירת היסוד.

מלכות: ליקוטי תפילות

מה. הגענו לאחרון אחרון חביב, הספר 'ליקוטי תפילות'. ומקומו בספירת המלכות. כשרבי נתן חיבר את הספר ליקוטי תפילות, אמרו אנשי שלומינו: ודאי ה"בעל תפילה" שדיבר עליו רבינו בסיפורי מעשיות (מעשה י"ב) – שהוא היה אחד המיוחד באנשי המלך שם במעשה, זה אתה! כי אתה חיברת את הליקוטי תפילות. אמר להם: "בעל תפילה דער רבי" – הבעל תפילה זה הרבי. "ואם אני מאנשי המלך" (של מעשה י"ב), אולי אני ה"מליך", כי אני יכול ללמד זכות על יהודי שעבר 800 פעמים על התורה, שגם עליו אני יכול למצוא זכות. זה השבח של רבי נתן.

ואני תפילה – מהתורות תפילות

מו. העניין של תפילה זה "אני תפילה", ומי אמר על עצמו "ואני תפילה" (תהלים קט, ד)? דוד המלך, ודוד המלך הוא ספירת המלכות, ולכן עניין של התפילות זה שייך לספירת המלכות. רבינו מאוד השתוקק שיעשו 'מהתורות תפילות', וכמו שרבינו כותב בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ה תניינא), שאם עושים מהתורות תפילות – זוכים לעלות שעשועים כאלה לקב"ה שלא עלו מעולם. ורבינו אמר בשוחות הר"ן (שיחה קמ"ה), שהוא רוצה שיעשו תפילות. אבל "אני לא יודע עדיין למי מוסרים את זה". כלומר, למי אני אתן את הכוח

התורות של הבעל שם טוב ולא כתב. אבל בברסלב, רבי נתן זכה לקחת את שני הכתרים: את כתר הכתיבה, שהוא ממש כתב וסידר וההדיר את כל התורות של רבנו, וגם את הכתר של האמירה. הוא היה זה שאומר את התורות בסעודה שלישית כל שבת, הוא זה שאמר את התורות בראש השנה, ותמיד כל ימי חייו של רבי נתן כולם הקשיבו ושמעו ממנו.

הקדושה. ולכן התפילות האלו בליקוטי תפילות אקטואליות לזמנינו מאוד, כשהייתי עכשיו בשבת חנוכה באומן, איזה צדיק אחד דפק ואמר: "עכשיו כולנו נגיד את התפילה שתיקן רבי נתן על גזירת הגיוס". ובאמת כל אלה שהיו בציון, כולם התפללו את התפילה הזאת, וצריך להתפלל אותם בכוונה גדולה.

חיסרון - כי לא התפללו או לא התפללו מספיק

נא. ליקוטי תפילות הוא 'אוצר של תפילות' על כל עניין ועניין, וכשאדם יתמיד בתפילות האלה, רבי נתן הבטיח לו שהוא יהיה בן עולם הבא. רבי נתן אמר מפורש שכל מי שיגיד את התפילות האלו מעומק הלב, מובטח לו שיהיה בן עולם הבא ושהוא יינצל מכל הדינים. כי כל מה שיש לאדם דינים, זה בגלל שהוא לא התפלל. פעם אמר רבי נתן, כל פעם שאני רואה חיסרון, זה או שלא התפללו עליו, או שלא התפללו מספיק. וזה כפשוטו.

עצה להתבודדות

נב. רבי אברהם שטרנהארץ היה נוהג אפילו בהתבודדות לומר את הליקוטי תפילות. וראיתי עצה לעצמי, שלפעמים כשלא נפתח הפה בהתבודדות – פתח את הליקוטי תפילות, תתחיל לקרוא את הליקוטי תפילות, מתוך הליקוטי תפילות אתה כבר תבוא להתבודדות נפלאה.

"הלילה הולך אחר היום" בקודשים

נג. נכתוב כאן נקודה מהלולא שהיתה בבית וגן במוצאי עשרה בטבת. ואמרנו: יש שאלה פשוטה, הרי אנחנו כבר היום נמצאים ב"א טבת, וההלולא של רבי נתן זה בעשרה בטבת, אז מה אנחנו עושים עכשיו? והתשובה: הלילה הולך אחר היום בקודשים. כלומר, כשאנחנו מדברים על קדושים, כמו הצדיקים, להם יש להם כוח למשוך את הלילה שאחריו.

איפה רואים את זה? כתוב (ברכות ב.) "הקטר חלבים ואיברים – כל הלילה", אפילו שהקרבן את הקורבן היום, את ההקטר חלבים ואיברים אתה רשאי לעשות בלילה. וגם זמן אכילת הקורבנות של חטאת, אשם, תודה, שהם יום ולילה, זה היום והלילה שאחריו. לכן יש כלל שבקודשים הלילה נמשך אחר היום, ולכן גם פה, שעושים הלולא, אנחנו עדיין יכולים להמשיך את הלילה אחר היום ולעשות גם עכשיו במוצאי עשרה בטבת הלולא לרבי נתן.

רבי נתן – בחינת התורה שבכתב ובעל פה של רבנו

נד. יום הזה עושים כל אנשי שלומנו בכל מקומות, בארץ, ובחוץ לארץ, אלפי הלולות. לא ייאמן כי יסופר, מדובר באלפי, לא במאות, אלא באלפי בתי כנסיות ומקומות, בכל עיר ועיר. גם אני רצתי לכמה וכמה מקומות, ועוד כמה שלא הספקתי. רבי נתן היה בחינה של תורה שבכתב ותורה שבעל פה של רבנו הקדוש, כי הוא גם כתב וסידר את כל הספרים של רבנו, וגם כתב בספרים שלו את התורות של רבנו. ומלבד זה הוא היה גם תורה שבעל פה – הוא היה "המלמד הגדול" של התורה של רבנו.

למשל אצל הבעל שם טוב הקדוש, היה את "בעל התולדות" – הבחינה של 'תורה שבכתב' של הבעל שם טוב, הוא כתב את התורות שלו. והיה את "המגיד ממעזריטש" שהוא יותר אמר את